

Másold be a következő szöveget a füzetedbe, majd TANULD MEG!

A fülemile

Műfaja: **elbeszélő költemény** (epikai műfaj, vers formájában mond el egy történetet).

Ebben a művében Arany a magyar nép hibáit, gyarlóságait festi le. **Példázat**nak szánja, hogy vegyük észre: ahol két ostoba ember csökönységében vitázik, ott a harmadik nevet a markába, és jár jól.

Péter és Pál régi szomszédok, akik egyébként a naptárban is megférnek egymás mellett, vagyis egy napon ünneplik a névnapjukat. Ők mégis állandóan torzsalkodnak, vitáznak, amióta világ a világ. A költő utal arra, hogy ez a tulajdonság még abból a korból származik, amikor a törökök Magyarországon voltak.

Van Pálnak egy diófája, melynek egyik ága átnyúl Péter kertjébe. Erre az ágra ül rá a fülemüle madárka, és énekelni kezd. A két szomszéd pedig azon kezd vitatkozni, vajon kié a madárfütyty. Hajba kapnak, össze is verekednek, Pál véres orral megy a bíróhoz. S hogy a bírót „meggyőzze”, nyomatékul egy tallért ad neki. A megvesztegetett bíró a pénzt a jobb zsebébe teszi. Jön Péter is a bíróhoz, az ő egy tallérját a bíró a bal zsebébe csúsztatja. A két prókátor, vagyis a bíró segédjei próbálnak a törvénykönyvekben (szövegben: corpus jurisban) megoldást találni a kérdésre, hogy kié a madárfütyty, de még hasonló esetet sem találnak. A bíró pedig dönt: „Se ide nem, se oda nem / Fütyöl a madárka, hanem / (Jobb felől üt) nekem fütyöl, / (Bal felől üt) s nekem fütyöl: / Elmehetnek.”

Vagyis egy-egy pofonnal bocsátja útjára a két perlekedőt, s egyiküké sem lesz a madárfütyty. A bíró a pénzt persze megtartja, ő a nevető harmadik.

A mű vége ironikus. Arany kimondja a tanulságot: a magyar ember úton-útfélen pereskedik, a rokonság is ritkán fér meg egymással. A fülemüle-per kifejezést azóta használjuk a felesleges vitázásra, perlekedésre.

Olvasd el a művet az irodalomkönyv 128-130. oldalán (a 127. oldalon látod, hogy ott kezdődik a mű, de ha jobban megnézed, akkor észreveszed, hogy nyomtatási hiba történt, a 128. oldalon kezdi előlről. Úgyhogy a 128. oldal elejéről kezd olvasni!)

Vers szövege /ezt már nem kell leírni/

A FÜLEMILE

Hajdanában, amikor még
Így beszélt a magyar ember:
Ha per, úgymond, hadd legyen per!
(Ami nem volt épen oly rég) -
Valahol a Tiszaháton
Élt egy gazda: *Pál* barátom,
S *Péter*, annak tőszomszédja;
Rólok szól e rövid példa.
Péter és Pál (tudjuk) nyárban
Összeférnek a naptárban,
Könnyü nekik ott szerényen
Megámulni egy gyékényen;
Hanem a mi *Péter-Pálunk*
Háza körül mást találunk:
Zenebonát, örök patvart,
Majd felfordítják az udvart;
Rossz szomszédtság: török átok,
S ők nem igen jó barátok.

Ha a *Pál* kéménye füstöl,
Péter attól mindjárt' tüzsköl;
Ellenben a *Péter* tyukja
Ha kapargál
A szegény *Pál*
Háza falát majd kirugja;
Ebből aztán lesz hadd-el-hadd,
Mely a kert alá is elhat!
Ez sem enged, az se hagyja,
S a két ház kicsínye, nagyja
Összehorgolnak keményen,
Mint kutyájok a sövényen
Innen és túl összeugat
S eszi mérgében a lyukat.

De, hogy a dologra térjek,
Emberemlékezet óta
Állott egy magas diófa,
Díszelő a *Pál* kertjének.
A szomszédba nyult egy ága,
Melyet *Péter*, minthogy róla

A dió is odahulla,
Bölcsen eltűrt, le nem vága.
Történt pedig egy vasárnap,
Hogy a fentírt fülemile
Ép' a közös galyra üle,
Azt szemelvén ki oltárnak,
Honnan Istent jókor reggel
Magasztalja szép énekkel:
Megköszönve a napot,
Melyre, im, felvirradott.
A sugárt és harmatot,
A szellőt és illatot;
A fát, melynek lombja zöld,
A fészket, hol párja költ,
Az örömet, mely teli
Szivecskékét elteli;
Szóval, ami benne él
S mit körében lát, szemlél,
Azt a pompát, fényt és szint,
Mely dicsőség
- Semmi kétség -
Ő érte
Jött létre
Csupán ő érette, mind!
Elannyira, hogy *Pál* gazda,
Ki gyönyörrel ott hallgatta,
Így kiáltott örömeiben:
„Istenem uram,
Beh szépen
Fütyöl ez az *én madaram!*”

„Kendé bizony az árnyéka!
Mert olyat mondok, hogy még a...”
Hangzik átal a sövényen
Egy goromba szó keményen.
„Hát kié - pattogja *Pál* -
Mikor az én fámra száll?”
„De az én portámon zengett:
Hogy illetné a *fütyty* kendet!”
Pál nem hagyja: ötet uccse!
Péter ordit: ő meg úgyse!
Többrül többre, szórul szóra,

Majd szitokra, majd karóra,
Majd mogorván
Átugorván
Öltre mennek, hajba kapnak;
Öröme a szent napnak
Egymást ugyan vérbe-fagyba, -
Hanem a *just* mégsem hagyva.

Pál azonban bosszut forral,
És ahogy van, véres orral
Megy panaszra, bírót búsit,
S melyet a vérszenny tanúsít
A bántalmat előadja.
Jogát, úgymond, ő nem hagyja,
Inkább fölmege a királyig
Térden csúszva: de a füttyöt,
Mely az ő diófárul jött,
Nem engedi, nem! halálig.
Nyomatéku egy tallért dob
Az igazság mérlegébe,
Mit a bíró csúsztat a *jobb*
Oldalon levő zsebébe.

Pétert sem hagyá pihenni
A nagy ártatlan igazság:
Két prokátor
Minden könyvét összehányja,
S minden írást széjjeltúr is:
Ilyen ügyről,
Madárfüttyről,
Mit sem tud a *corpus juris*;
Mignem a bíró, haraggal
Ráütvén a két zsebére
S rámutatván a két félre,
Törvényt monda e szavakkal
A szegény fülemilére:
Hallja kendtek!
Se *ide* nem, se *oda* nem
Fütyöl a madárka, hanem
(Jobb felől üt) *nekem* fütyöl,
(Bal felől üt) s *nekem* fütyöl:
Elmehetnek.

*

Nem rest a bíróhoz menni
Hogy panaszát meghallgassák.
Így s úgy történt, - elbeszéli,
Övé a fütty, ő azt véli:
Nincs vármegye,
Ki elvegye,
Nincsen törvény, nem lehet per,
Hisz azt látja Isten, ember! -
De, hogy a beszédet össze
Annál jobb rendben illessze,
Az ütlegből sokat elvesz
És a joghoz egy tallért tesz,
Mely is a bírói zsebben
Bal felől, a szív iránt,
Meghuzódik a legszebben.

Felderüle a kivánt
Nap, mely a vitát eldöntse,
Hogy a fülemile-pörben
Kinek szolgál a szerencse.
Ámde a bírót most cserben
Hagyja minden tudománya,
És ámbátor

Milyen szép dolog, hogy már ma
Nem történik ilyes lárma,
Össze a szomszéd se zördül,
A rokonság
Csupa jóság,
Magyar ember fél a pörtül...
Nincsen osztály, nincs egyesség
Hogy szépszóval meg ne essék,
A testvérek
Összeférnek,
Felebarát
Mind jó barát:
Semmiséért megpörölni,
Vagy megenni, vagy megölni
Egymást korántsem akarja.
De hol is akadna ügyvéd
Ki a *fülemile füttyét*
Mai napság felvállalja!?

(1854.)

**Feladatok a vershez /a füzetben oldd meg, csak a
válaszokat írd le/**

Oldd meg a füzetbe a következő feladatokat! Csak a válaszokat írd le!

131/3 (elég a könyvben lévő 2 mondatot befejezni, nem kell mást keresni)

131/4 (3 szót írd)

131/16

Kérdések – feladatok

1. Arany János személyesen is „jelen” van a költeményben. Melyek azok a sorok, szavak, amelyek a jelenlétét igazolják?
2. Milyen „örökséget” hagytak maguk mögött a törökök a költő szerint?
3. Állítsátok szembe egymással Péter és Pál cselekedeteit a költemény szerint!
Ha füstöl a kemény Pál házán, akkor
Ha Péter tyúkja kapirgál, akkor stb.
4. Mondjátok el saját szavaitokkal, hogy mi is történik ebben a részletben:
*„S a két ház kicsínye, nagyja
Összehorgolnak keményen,
Mint kutyájok a sövényen
Innen és túl összeugat...”*
5. Értelmezzétek a következő szavakat, kifejezéseket!
tőszomszéd, patvar, hadd-el-hadd, emberemlékezet, magasztal, porta, szitok, öltre menni, rest
6. Miért tűrte el Péter, hogy a diófa ága átlógjon az ő kertjébe? Milyen tulajdonságról árulkodik ez?
7. Soroljátok fel, hogy mi mindent „köszön” meg a fülemile az énekével!
8. Mi váltotta ki a vitát a két szomszéd között? Mit gondoltok, miért veszett össze Péter és Pál igazából?
9. Fejezzétek be a mondatot!
*„Kendé bizony az árnyéka!
Mert olyat mondok, hogy még a ...”*
10. A következő részlet alapján írjatok párbeszédet! Miket mondhatott egymásnak a két szomszéd?
*„...Pál nem hagyja: ötlet uccse!
Péter ordit: ő meg ügyse!
Többbrül többre, szórul szóra,
Majd szitokra, majd karóra, ...”*
11. Miért írja Arany, hogy „Öröme a szent napnak”? Miért szent az a nap?
12. Mivel bizonyítja Pál az igazát?
13. Mivel nyomatékosítja Péter és Pál az igazságot?
14. Jellemezzétek a bírót minél több jelzővel! Pl: megvesztegethető, kapzsi stb.
15. Hol kerestek követendő példát a prókátorok?
16. Milyen ítéletet hoz a bíró?
17. Arany János az elbeszélő költemény befejező részében ironikusan szól a magyar emberekről. Melyek azok a sorok, ahol elrejtí a társadalombírálatát?